

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

S D P B

Coll. No. 571

Title Dharmita Vaccheda

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 571 Subject : Nyaya

Title : Dharmita vaccheda

Author : — Scribe : —

Date of the work : — Date of the Ms. : —

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 10.5" by 4.6" Extent : 31 foll.

Language : Sanskrit Script : Devanāgarī

Remarks : Begins and ends abruptly.

नारकशिवनमस्त्रयमहो नं ॥ २ ॥

नं १

मिता

मितेरा

॥सीगोशायनमः अनुमितिपरमर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्येनैकपुरुषी
 यपरमर्शदशायांतच्छून्यपुरुषांतरस्यानुमित्यापत्तिः तस्यसमवायरूपकारणतावच्छेदकसंबंधेन
 परमर्शस्यविरहात्तदानीनास्तु समानधर्मितावच्छेदकत्वमनुमितिपरमर्शयोः कार्यकारणभाव
 घटकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकरण्यकल्पमिहैकधर्मावच्छिन्नविशेषकपरमर्शदशायांमपार्धमा
 वच्छिन्नविशेषकापत्तेर्वाण्यधर्मितावच्छेदकानांविशिष्यनिवेशनीयतपाधर्मितावच्छेदकभेदेनका
 र्यकारणभाववाङ्मत्यप्रसंगात्तन्मतेतुसमानधर्मितावच्छेदकत्वप्रत्यासत्तेवातिप्रसंगिमाया
 त्धर्मितावच्छेदकमनिवेश्यवद्वानुमितित्वाद्यवच्छिन्नप्रतिबद्धिप्राप्त्यधूमवत्तानिणीयत्वा
 दिनाहेतुतायाः कल्पनीयतपोनतद्भेने कार्यकारणभाववाङ्मत्यनैवतत्प्रत्यासत्तिकल्पे
 पिवद्भिप्राप्त्यधूमवद्व्यं पर्वतो घटव्याप्तवानित्याद्याकारकपरमर्शकालेपर्वतो वह्निमा
 नित्येतादृशानुमित्यापत्तिस्तादृशपरमर्शस्यापिधर्मितावच्छेदकतासंबंधेनपर्वतते

वच्छेदकता २

६९

तत्वादितिवाच्यं वह्निविधेयतानिरुक्ताविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धि
 यधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यताधत्वास्त्यापराधमर्शस्यहेतुत्वकल्पनात्तादृशपरमर्शस्यतादृश
 विशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनपर्वतत्वेऽसत्त्वेनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितवह्निविधेयताका
 नुमितेरापादनासंभवात्तच्चैतत्कल्पे एकपुरुषीयपरमर्शकालेअन्यपुरुषीयानुमितिवाण्यपतत्तु
 रूषीयानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धित्युरुषीयपरमर्शत्वेनहेतुतावाच्याइत्यंचपुरुषभेदेनकार्यकार
 णभाववाङ्मत्यात्रलाघवविकाशश्चतिवाच्यं पुराणेषुपाविषयानीमधिकतयाविषयभेदेनका
 र्यकारणभाववाङ्मत्यापेक्षयापुरुषभेदेनतद्वाङ्मत्यस्यैवोचितत्वात्केचित्समवायसंबंधेनवह्निवि
 धेयकानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिबद्धिसमवायसंबंधेनविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं
 प्रतिबद्ध्यतावच्छेदकतासंबंधेनपरमर्शहेतुताकात्प्येतन्नानैकपुरुषीयपरमर्शदृशस्यानुमितिः
 एकधर्मावच्छिन्नविशेष्यकात्परमर्शदृशधर्मावच्छिन्नविशेष्यकानुमितेर्वीपत्तिः अथैवमपिप

मिति

२

२४

हाचैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकौर्मैत्रस्य च द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकः परमशः तदाचैत्रस्य द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितैर्मैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितेश्चापत्तिः सा मवापसंबंधेनानुमितित्वेकीभूतसर्वहिम्याप्यवताज्ञानस्य समवायेन चैत्रमैत्रयोर्विशिष्यतावच्छेदकत्वस्य अनुमितित्वेन कीभूतप्राप्यसंज्ञादृशसंबंधेन द्रव्यत्वपर्वतत्वयोः सत्त्वादिति चेन्न एकधर्मीवच्छिन्नप्रतिपत्तौ भयविधप्रत्यासत्त्यपेक्षैकधर्मीवच्छिन्नस्य हेतुतातत्रविलक्षणपारवर्णमग्रीव्यासैः सत्त्वात्कारणिकसत्त्वात्पातादृशतिप्रसंगमगात्तथा हि तद्धर्मीवच्छिन्ननिष्ठपादृशसंबंधो वच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यपेक्षधिकरणसंबद्धस्य कारणतावच्छेदकावच्छिन्नस्य तद्धर्मीवच्छिन्ननिष्ठपादृशसंबंधो वच्छिन्नकार्यत्वात्तानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यधिकरणं यत्र तत्रादृशसंबंधेन तदधिकरणसंबद्धत्वात्कार्यतावच्छेदकावच्छिन्नस्य तेन संबंधेनाधिकरणमित्येव सामग्रीव्यामिः स्वीकर्तव्याश्च कारणतावच्छेदक उपदेशितस्य तैव चैत्रस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमिति

मरुते

१ संबंधावच्छिन्नाधिकरणस्य ५ तावच्छिन्न २

म ३

रूपसुतेव अनुमितित्वावच्छिन्ननिष्ठसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्त्यपेक्षैत्रात्म्यास्य सवहिम्याप्यवताज्ञानस्य द्रव्यत्वानुमितित्वावच्छिन्ननिष्ठविशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्यवच्छिन्नकार्यत्वात्तानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणताघटकीभूतविशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्यवच्छिन्नाधिकरणतायाः पर्वतत्वे सत्त्वात्तत्समवायेन चैत्रात्मसंबद्धद्रव्यत्वानुमितित्वावच्छिन्ननिष्ठविशेष्यतावच्छेदकत्वावच्छिन्नकारणतावच्छिन्नविशेषकानुमितिः समवायेन चैत्रादिसंबद्धस्यापि व्याप्यवताज्ञानत्वावच्छिन्नस्य विशेष्यतासंबंधेन द्रव्यत्वादवसत्त्वात्तद्रव्यत्वादेष्टे चैत्रादिसमवेतवद्भवमितित्वावच्छिन्ननिरूपितविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्त्यवच्छिन्ननिरूपितविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्त्यवच्छिन्नाधिकरणतानिपाठकत्वाभावात् इति तत्पुरुषापत्वादिकमनिवेश्येव विशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्याकारणभावकत्वसंबंधमवतीतिवदन्ति अत्रेह चिंतयामः चैत्रस्य सवहिम्याप्यवत्पर्वतद्रव्यतादृशदृशपातस्य पर्वतोवहि

वच्छेदकता ५

धर्म

परमशः

धर्मिता
३

सिद्धिमानितेतादृशसिद्धिस्तत्पिपर्वतोवहिमानितेतादृशानुमित्यापत्तिः समवायेन चैत्रात्मसंबद्धमवहिम्याप्यव
ज्ञानविशेषतावच्छेदकताप्रवर्ततेतत्त्वत्वात्तत्रतत्कारणतावच्छेदकतासंबंधेनतत्कारणतावच्छेदकावच्छिन्न
धिकारोतत्कारणतानिरूपिताकार्यतादृशप्रत्ययपत्तिरिति निष्ठतदवच्छेदकसंबंधावच्छिन्नकार्यतानि
रूपितकारणतावच्छेदकीभूतनिरविलधर्मावच्छिन्नविशिष्टसंनिवेशनीयत्वात्सिद्धादिकालेनानुमिति
प्रसक्तिः तदानीं समवायेन व्याप्यतातानवच्छेदकसमवायसंबंधावच्छिन्नव्याप्यतानिर्णयनिएका
एतानिरूपितकार्यतासमानाधिकारतत्कार्यतावच्छेदकसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपि
तकारणतावच्छेदकतावदन्तिसिद्धभावत्वावच्छिन्नावच्छिन्नत्वाभावादिति वाच्यं तदानीं पर्वतोव
हिमानितेतादृशसिद्धभावस्तत्पिवहिम्याप्यवज्ञानत्वावच्छिन्नकारणतानिरूपितकार्य
ताप्रत्ययद्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषाकवहोषनुमित्यात्मपत्तिकिंचिद्व्यक्तिनिष्ठसमवायसंबंधा
वच्छिन्नकार्यतानिरूपितकारणतावच्छेदकीभूतद्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकसिद्धभावपत्ति

तर २

विशेष

राम ०

३

५२

तथापि ४

तनिरविलधर्मावच्छिन्नानां चैत्रात्मनिसत्त्वात्तत्रयसिद्धेर्द्रव्यत्वावच्छिन्नविशेषकत्वेन न प्रतिबंधकत्वं किंतु सामान्यतो
विशेषतावच्छेदकताप्रतापतावहिविधेयकानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिविशेषतावच्छेदकतासंबंधेनवहिनिरूपिते
नैवप्रतिबंधकताकल्पतेइत्युच्यतेविशेषतावच्छेदकताप्रतापतावहिव्याप्यवज्ञाननिरूपिताधिकारोपर्वतत्वेतादृ
शसंबंधावच्छिन्नकारणतानिरूपिताकार्यतावच्छेदकीभूतविशेषतावच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नतादृशकार्यता
प्रत्ययपत्तिकिंचिद्व्यक्तिनिष्ठकार्यतानिरूपितकारणतावच्छेदकीभूतविशेषतावच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नाप्रति
योमिताकवहोषनानिरूपितवच्छिन्नाभावत्वावच्छिन्नासत्त्वाननतत्रतदविशेषतावच्छेदकत्वप्रतापतावच्छि
नुमित्यापत्तिरिति चेन्न सामान्यतोवृत्तनुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिनिरूपितत्वावच्छिन्नत्वत्वेन न हेतुत्वसंभ
वतिपुरुषंतीयपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकवहोषनानिरूपितकालीनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषवहोषननुमि
तोव्याभिचारकिंचुतत्पुरुषोपर्वहिविधेयकानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिनिरूपितप्रतापतावच्छि
पत्त्वावच्छिन्नाभावत्वेन हेतुतावाप्या एवचपर्वतोवहिमानितेतादृशसिद्धिकालेपिवहोषनानिरूपित

दि ५

भा

५२

नैवस्य ९

वर्ती ५

धर्मता
३

वेनु ४

रूपत्वावच्छिन्नकारणतानिरूपितकार्यता^{३२} रूपावनपुरुषांतरीयत्वंचिद्व्युत्पत्तिनिष्ठकार्यतवेच्छेकीभूततत्तु
रूपावनहिममनिर्णयत्वावच्छिन्नाभाववधितपावधुमविच्छिन्नानांपर्वतत्वेसत्वातत्रविशेषतावच्छेदका
ताप्रसासत्यानुमितापत्रेर्द्राणोपिवापितुमशक्यत्वात्तत्तु रूपावनपुरुषावनुमितित्वावच्छिन्नेप्रतितत्तु
रूपावनहिमपवत्रा निर्णयत्वेन चैत्रीयवह्न्यापवत्रा निर्णयत्वावच्छिन्नकारणतानिरूपिताश्रययत्किंचिद्व्य
न्निचैत्रीयवह्न्यापवत्रा निर्णयत्वावच्छिन्नकारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्मास्तदन्तर्गतचैत्रीयवह्निमतानि
णियाभावत्वमापितदवच्छिन्नसचैत्रीयपर्वतत्वावच्छिन्नवह्निमत्रा निर्णयदर्शयपर्वतत्वेनतदावि
शेषतावेच्छेदकताप्रसासत्यातत्रानुमितित्वावच्छिन्नापत्तिरिति तत्पुरुषावनुनिवेशनसर्ववश्यक
मितिअत्रेदसमाधानमाकलयामः तद्धर्मावच्छिन्नकारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्माः प्रत्येकं तदवच्छिन्नकूटविशि
त्रकार्यतानिरूपितत्वेतएवच्छिन्नकारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्माः प्रत्येकं तदवच्छिन्नकूटविशि
ष्टमदधिकरणे तत्संबंधावच्छिन्नतद्व्यक्तिनिष्ठकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्माः प्रत्येकं तदवच्छिन्नकूटविशि

तकार्य ४

त ५ व ५

राम ०

४

विशेष्यतावच्छेदक संबंधावच्छिन्नपरामर्शनिष्ठकारणता

३९

परामर्श
अकारण ६

विकरण ६

त ३

सत्त्व २

म ४

त्पासत्याप्रत्यासन्नसंपत्किं दूरीकृत्यैतद्व्यक्तिनिष्ठयत्वं संबंधावच्छिन्नकार्यतां कां तानिरूपितत्वेतएवच्छिन्न
कारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्माः प्रत्येकं तद्धर्मावच्छिन्नकूटविशिष्टं तत्संबंधावच्छिन्नतद्व्यक्तिनिष्ठकार्यता
निरूपितत्वेतएवच्छिन्नकारणताघटकप्रत्यासत्तधिकरणपत्रे तत्संबंधेन प्रत्यासन्नतद्धर्मावच्छिन्नस्य तत्संब
धनाधिकरणमित्येवंसांमधीयाप्तिरुपेपते एवञ्च चैत्रस्य वह्न्यापवत्रा सर्वतद्व्येतादृशपणमशकालेपर्व
तोवह्निमानिसेतादृशसिद्धिकालेपुरुषान्तरप्यपत्किंचिद्व्युत्पत्तिनिष्ठसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यता
निरूपितविश्वित्वावच्छेदकावच्छिन्नविशिष्टत्वं चैत्रात्मनस्तदा तत्समवेतत्वावच्छिन्नप्रतितदात्म
त्वेन तादात्म्यप्रत्यासत्ताहेतुताकल्यमात्रदात्मत्वस्यापि तादृशकारणतावच्छेदकपादन्ताति
त्वाच्चैत्रात्मनश्च तादात्म्यसंबंधेन तदात्मत्वावच्छिन्नासंबंधित्वात् किंच चैत्रीयपत्किंचि
द्व्युत्पत्तिनिष्ठसमवायसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपितत्वावच्छिन्नकारणतावच्छेदकीभूतापावनो धर्माः प्रत्येकं तदवच्छिन्नकूटविशि
त्रविशिष्टत्वमेव तस्यातद्व्यक्तिनिष्ठविशेष्यतावच्छेदकत्वसंबंधावच्छिन्नकार्यतानिरूपिता का

ति
तद्व्यक्ति

व

याव २

तु २ शि ५

कार

मिना
५

एतावच्छेदकधर्मवच्छिन्नविशिष्टतन्त्रचनतदापर्वतत्वं विशेषतावच्छेदकतासंबन्धवच्छिन्नप्रतियोगिता
 कचैत्रोपवृत्तिमत्तानिर्णयभावस्यापि पादं तां तेषां तदवच्छिन्नसंज्ञापर्यंतत्वे सत्त्वादिनिमित्तसमवायेन
 चैत्रात्मसंबन्धानुमितेर्विशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तापर्वतत्वे आपत्तिरिति च तदात्मसमवेतत्वावच्छि
 त्वप्रतितादात्म्येन तदात्मत्वेन हेतुतापामानामावात्सातादृशात् आपत्तिवारणं न संभवतीति
 वाच्यं विषयभेदेनानंतकारणतायां तत्पुष्पीयत्वनिवेशयेत्यादिष्यमनिवेशतादृशकल्पनस्योचित
 तादिति कृतं विज्ञेयम्। अथ पुनस्तदावच्छेदकसामानाधिकरण्यमात्रावगाहिपरमशब्दे हेतुमत्ताज्ञानात्पुन
 तावच्छेदकतावच्छेदेन नुमितेर्नुपपत्त्यापर्वतत्वादिव्यापकतासंसर्गिकानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतिपर्वतत्वादि
 व्यापकतासंसर्गिकहेतुमत्ताज्ञानत्वेन हेतुतावाचा इत्यंच पूर्वतत्वादिति निवेशस्यावश्यकत्वात्कृतं
 विशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तिस्तीकारेण च विशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तन्युपपत्तेरपर्वतत्वं
 व्यापकसंसर्गिकत्वे निवेशैवपर्वतत्वाय नंतधर्मितावच्छेदकमेवेनानंतकारणताकल्पनीयातदुपप

कारणता ५

राम ०

लक्ष्य १

अवच्छेदकतावच्छेदकतामिति सूत्रे
ता

पञ्चतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यक

ला १

मेवतादृशसंसर्गस्थले एकमेवकारणत्वमिति वाच्यं पञ्चतावच्छेदकावच्छिन्नावगाहिहेतुमत्ताज्ञानात्पुन
 तावच्छेदकावच्छिन्नावगाहिन्माश्रुमितेरेवोपदर्शिततयासहानसत्त्वावच्छिन्नपञ्चत्वपर्वतत्वव्याप
 कत्वावगाहिनोहेतुमत्ताज्ञानात्तथाविधानुमितेर्प्रामाणिकत्वात्तन्मन्त्रेपि तादृशस्थले एकैक
 कारणतामात्रकल्पनात्तच्चपर्वतत्वादिकमनिवेश्यव्यापकतासंसर्गिकत्वमंत्रं कार्यकारणभावेति
 वेशनीयमिति वाच्यं पूर्वतद्वत्प्रभावप्रतियोगितानवच्छेदकधर्मवत्त्वादिरूपव्यापकतानिवेशेतद
 र्कभूतपर्वतत्वादेरपि निवेशनस्यावश्यकत्वात्पदिचपर्वतत्वादिकमनिवेश्यपयत्किंचिन्नि
 ष्टाभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वावच्छिन्नाभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितवदित्वनिष्ठावच्छेदक
 तानिरूपकं संपोषानिष्ठावच्छेदकतानिरूपकवदित्वावच्छिन्नविधेयतानिरूपितवि
 शेषतावच्छेदकतासंबन्धेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतितादृशाभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपकध
 र्मनिष्ठावच्छेदकतानिरूपकधर्मनिष्ठावच्छेदकतानिरूपसंपोषानिष्ठावच्छेदकतातनिरूप

नमः/सो ४

स १

पूर्वनिष्ठावच्छेदकत्वं तन्निरूपकं ३

क १

हि

धर्मिता०

६

कव व्याप्य धर्मत्वावच्छिन्नप्रकारकरतानिरूपितविशेषतावच्छेदकत्वप्रत्ययासम्पादेतुतासंभाव्यते
 दामहानसत्त्व व्यापकताघटकसंबन्धावगाहिनः पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकप्रत्ययशब्दपिपर्वतत्वावच्छे
 देनवद्व्युत्पत्तिरेपत्तिरितिअत्रकोचित् तद्वर्गवच्छिन्नविशेषताकवद्व्युत्पत्तिर्द्वयव्यापकतापाएवसंसर्ग
 तयाभावेसंभवेपतेनापतेनापरधर्मसंवापकतयाइत्यंचपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकवद्व्युत्पत्तिर्द्वयव्यापकता
 सत्त्वव्यापकताघटितसंसर्गानवगाहितपोक्तातिप्रसंगाभावात्परिचेत्याघुपदशितरितिरेवसाधी
 यमीत्याहुः अन्ये तु वदित्वावच्छिन्नविधेयतानिरूपितसंयोगसंसर्गानिष्ठावच्छेदकतानिरूपितवद्विनि
 ष्ठावच्छेदकतानिरूपितवद्विनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिताभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितप्रतिपोगि
 त्वनिष्ठावच्छेदकताभावनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिताधेयत्वनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिताधि
 करणनिष्ठावच्छेदकतावच्छेदकत्वस्यासमानुमितित्वावच्छिन्नाप्रतिवद्वि व्याप्य धर्मप्रकारतानि
 रूपितसंयोगसंसर्गानिष्ठावच्छेदकतानिरूपितधूमनिष्ठावच्छेदकतातन्निरूपितायाधर्मत्वनिष्ठावच्छेद

निरूपिता ३

को ५२

अवच्छेदकत्वनिष्ठावच्छेदकतानिरूपिता

हेतुविशेषता
राम०

व्यापकतासं ३

तर ५

कतारत्वेवंक्रमेणाधिकारानिष्ठावच्छेदकतापर्वतन्निवेष्टावच्छेदकताप्रत्ययासम्पादयमाहेतुर्वर्कयना
 त्रोक्तातिप्रसंगान्वचशुद्धपर्वतत्वधर्मित्वेदकीकृत्यनीलपर्वतत्वव्यापकताघटितत्वा ॥ परिह संसर्गावगा
 हिनः परमशीलादृशव्यापकताघटकसिद्धिकालेशुद्धपर्वतसंयोगानुमित्यापत्तिरितिवाच्यं तन्निरूपकावच्छेदक
 तानिरूपितत्वसंबन्धेनावच्छेदकताविशिष्टान्तावच्छेदकतायाएवप्रत्ययसत्त्वोपगमात्तादृशस्थलेपर्वतत्व
 निष्ठावच्छेदकतायाएतादृशसंबन्धेनीलनिष्ठावच्छेदकताविशिष्टत्वेनापत्युपगमात्तन्नवसर्गसामेवा
 वच्छेदकतानांतादृशसंबन्धेनस्वात्मकावच्छेदकताविशिष्टत्वाधेयत्वनिष्ठावच्छेदकताप्रसिद्धिरितिवाच्यं
 संयोगसेवसन्निरूपकावच्छेदकतानिरूपितादृशस्वस्मिन्नसंबन्धानभ्युपगमात्तन्ननुपपत्त्यभावा
 तन्नैवसंपिपर्वतघटाभावप्रतिपोगितानवच्छेदकत्वागावगाहितानासर्वतत्वावगाह्यनुमित्याप
 त्तिः आधेयत्वावतिरिक्तानवच्छिन्नत्वस्याभावादिष्ठावच्छेदकतायांतिरेपिपर्वतरतिः सन्महानसह
 त्रिर्गोभावसन्नतिपोगितानवच्छेदकत्वग्रहाणांनुमित्यापत्तिर्द्वीरितिवाच्यं आधेयत्वनि

धे ६

त ६

क ५६५

व्यापक ३

धे १

मिति

प्रावच्छेदकतायापि तादृशसंबन्धेनाभावत्वान्यनिष्ठावच्छेदकताविशिष्टान्यतन्निष्ठावच्छेदकताविशिष्टान्यतन्निवेष्टे
 नातादृशानुमित्यापत्तिरिति सनायैवेत्याहुः अत्रेयमतुपपत्तिश्चिन्तनीयापत्रपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्यशब्द
 संयोगेन महानसत्त्वव्यापकधूमवत्तानिर्णयः महानसत्त्वं च धर्मितावच्छेदकीकृत्यपर्वतत्वव्यापकताविशिष्टेषु
 मसंयोगेन धूमवत्तानिर्णयः अत्र पर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्यतद्वि संपोणेन वद्वानुमित्यापत्तिः निरुक्ता
 वच्छेदकताप्रत्यासत्ताविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्ता च पर्वतत्वं धूमपणुशीलसत्त्वात्तदतिश्रुत्रोच्यते
 तादृशवच्छेदकतासंबन्धेनानुमितित्वात्तद्विप्रतिधूमप्रकारताविशिष्टविशेषतावच्छेदकसंबन्धेनप्रा
 मशोहेतुः विशेषतायां धूमप्रकारतावैशिष्ट्यं च त्वनिरूपितं संपोणनिष्ठं धूमवत्तानिर्णयः तादृशवच्छेदकताप्रत्यासत्ता
 निष्ठावच्छेदकतातन्निरूपिताधूमत्वनिष्ठावच्छेदकतेत्येवंक्रमेण विकरणनिष्ठावच्छेदकतापर्यंतं नि
 वैश्वतदवच्छेदकावच्छिन्नत्वानिरूपितत्वोभयसंबन्धेन निश्चय उपदर्शितस्थले च पर्वतत्वावच्छिन्नविशेषता
 तादृशोभयसंबन्धेन धूमप्रकारताविशिष्टं तत्र महानसत्त्वव्यापकताविशिष्टधूमसंयोगेनैव पर्वतत्वा

विशिष्टाया ५
 सांख्यिक
 विषय

तातनिरूपितायाऽभावनिष्ठावच्छेदके ३ तद ५
 वे

तादृश ४

तातदवच्छेदक ३
 त्वे ३

क ५

निरूपितस्य ५
 वच्छेदकता ४

कता ५

विशेष्य ५

या ३

रोष्य ५

न ४

वच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितधूमप्रकारतावच्छेदकतायादृशधूमप्रकारतानिरूपितत्वं पर्वतत्वावच्छिन्नतायापि
 तादृशप्रकारतानिरूपितधूमप्रकारतावच्छेदकतायादृशधूमप्रकारतानिरूपितत्वं पर्वतत्वावच्छिन्नतायापि
 निरूपिताविकरणनिष्ठावच्छेदकत्वसमहानसत्त्वपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायातदवच्छिन्नत्वा
 भावातिरिक्तिपर्वतत्वेतादृशधूमप्रकारताविशिष्टविशेष्यतासंबन्धेनपणमशोवर्ततेतत्रतदृशावच्छेदक
 तासंबन्धेनानुमित्यापत्तिरिति अर्थविशेष्यतावच्छेदमनिवेश्येव च तायातत्रिवेशस्यावश्यकताप्रत्या
 सत्कीकृत्येलाघवानवकाशः तथा हि धूमवत्तानिर्णयत्वं पादे धूमाभावप्रकारकाकत्वसति धूमप्रका
 रकत्वतदवच्छेदकतासंबन्धेनाभाववत्पर्वतोवद्विद्याप्यधूमवानित्येतादृशज्ञाभासं ग्रहः तादृशज्ञानास्पृष्टम
 हानसत्त्वविशिष्टधूमोभावप्रकारकत्वातेनपिवद्विद्याप्यधूमप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छे
 दकावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपितधूमाभावप्रकारताशतित्वेसतिवद्विद्याप्यधूमप्रकारकत्वातादृश
 ज्ञानीयधूमाभावप्रकारतायापिमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यकधूमवत्तानिर्णयधूमप्रकारतानिरू

पराप्रतिनिरी

तथा २९

धर्मिता

६९

न

नी

ज्ञानत्वेनैवाहुमिति हेतुज्ञानप्रकारात्तामेदेन विशेष्यतामेदं निरूपितं तत्तानीयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां धू
 माभावप्रकारानि रूपितं तत्तानीयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां धू
 नभ्युपगमात्तच्चोभयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायाः संशयानिरेक्तज्ञानेनैकसंशयेति निरूपितविषयताक
 ल्यप्रसंग इति वा वाच्यं प्रत्येककौटिहिकेनोपविषयतातोः तिरिक्ताया विशेष्यतायाः संशयेनभ्युपगमे संशयस
 मुच्चयपौर्वैलक्षणानुपपत्तेस्तत्कल्पनस्यावश्यकत्वात् न च समुच्चयविषयस्य कौटोः परस्परविरोधस्याभा
 वात् विरोधस्य संशयो चात्वात् संशयसमुच्चयपौर्वैलक्षण्योपपत्तेरिति कविषयतायां मावभाव इति वाच्यं
 विरोधोपस्थितिविनापि विशेषदर्शना कौटिहिकेन धर्मितानादितः संशयस्यातु भवसिद्धयानि विवृत
 संशयानां विरोधविरोधविषयत्वा संभवात् अतएव द्विधितिकोरेणापि कचिद्विरोधभानस्यापि तत्प्रपा
 नकाधीनत्वादित्यत्र कचिद्विस्तुतं पत्रुसंशये विधिस्फुटोपधिकारणयोः संसर्गपट्टकतयेवमा
 नोपगमात्तांज्ञानसाविशिष्टबुद्धिहेतुभावात् निरूपितः शयानामेव विरोधविषयकत्वं संभवति किं

लीक

सम०

६

स९

७

असाभावप्रकारानि रूपित ७

पा ४

शुद्धपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीति न ॥ १०९

मतिरिक्तविषयताकल्पनेनेति तदसत्संभविषयविरोधविषयतायाः प्रामाणिकत्वात् संशयसमुच्चयपौर्वैलक्षण्यानुपपत्त्यात्
 तत्त्वमेतुकिमसत्संभयप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां धू निरूपित संशयानामनुभवाप्रकारानि रूपित
 कविशेष्यतायां तत्त्वतः संभवति नीलपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्यवद्विद्यापधूमाभावप्रकारानि रूपि
 तसंशयस्य तत्वात्वा योगात् तत्र धूमप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां नीलानवच्छिन्नधूमाभावप्रकारानि रूपि
 तविशेष्यतातो भिन्नत्वात् तत्र धूमप्रकारानि रूपित विशेष्यतायां नीलानवच्छिन्नधूमोपगमे नीलविशिष्टपर्वतत्वं ध
 र्मितावच्छेदकी कृत्योभयसंभवे कौटिमवगाहमानसंशयस्य ततो वैलक्षण्यानुपपत्तेः न च तत्र धूमप्रका
 रानि रूपित विशेष्यतायां नीलपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताभिन्ने वास्तव्ये नीलपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां रव
 धूमप्रकारानि रूपित धूमपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्योभयकोटिमवगाहमानसंशयस्य तत्वात् तद्वत्तत्वं धूमप्रका
 रानि रूपित विशेष्यतायां धूमपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्योभयकोटिमवगाहमानसंशयस्य तत्वात् तद्वत्तत्वं धूमप्रका
 रानि रूपित विशेष्यतायां धूमपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकी कृत्योभयकोटिमवगाहमानसंशयस्य तत्वात् तद्वत्तत्वं धूमप्रका

लीक म५९
छि नं ४

श्रुतिनानुपपत्तिः २

मिति

त्रिःविधे विषयमाश्रित्य शब्दो नीलपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषता निरूपितप्रमावप्रकारता शालिज्ञानजा यतामि
 त्तेतादृशे दृष्टान्ते तादातुदयप्रसंगाच्च विहितदृष्टान्तसंशयप्रकारता निरूपितविशेषता पाधमाभावप्रकारता
 निरूपिता त्वसंमतिरुद्धपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषता निरूपितप्रमावप्रकारता शालिप्रत्यक्षेण उद्धपर्वतत्वाव
 छिन्नविशेषता निरूपितप्रमावप्रकारता शालिज्ञानजा यतामि तेतादृशे दृष्टान्ते तादातुदयप्रसंगाच्च विहितदृष्टान्तसंशयप्रकारता
 अकीकृत्यविशेषतामप्याः प्रतिबंधकता कल्पना तादृशे दृष्टान्ते तादातुदयप्रसंगाच्च विहितदृष्टान्तसंशयप्रकारता निरूपितविशेषता
 सकलसमग्रसत्त्वे उद्धपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकधर्माभावप्रकारता कप्रत्यक्षपुत्रेः न च नीलपर्वतो धर्मभावो नीलपर्व
 तो धर्माभावानित्याकारकसमूहो लम्बना नीलपर्वतो धर्माभावो नीलपर्वतो धर्मवानित्येतादृशज्ञानमपि न संश
 यति वाच्यं तस्मिन्निर्णयत्वे कार्यकाले पर्वतत्वावच्छिन्नधर्मवत्ता निर्णयविशेषकत्वा नीलपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मिता
 वच्छेदकीकृत्यधर्मावप्रकारता तादृशप्रसंगाच्च विहितदृष्टान्तसंशयप्रकारता निरूपितैकविविधता
 यतामि त्वुद्धपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मप्रकारता निरूपिते नीलावच्छिन्नसविशिष्टपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मप्रकारता

सप
वद

राम०
२०

तस्याः १

नी २

त १

यस्य २

अय २

दि (५१)

प्रत्येक ३

शे १

वि १०

परतय ३

भावप्रकारतानिरूपितत्वमिति विशेषः नीलपर्वतो धर्मवाच्यत्वादिसंशयोपविश्यातायाश्चैकस्वरूपेणैवोभयप्रका
 रतानिरूपितत्वमिति तेषां वैलक्षण्यमित्याहुः अत्र दृष्टान्तोपपत्त्यसंशयसमुच्चयो वैलक्षण्योपपत्त्यसंशयसंशयप्रकारता
 कारतानिरूपितातिरिक्तविषयमास्तं किन्तु तत्र प्रकारतानिरूपितविशेषताद्वेषसत्त्वे बाधकाभावः तस्यैव
 लोकसमग्रसत्त्वे उद्धपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकधर्माभावप्रकारता कप्रत्यक्षपुत्रेः न च नीलपर्वतो धर्मभावो नीलपर्व
 तो धर्माभावानित्याकारकसमूहो लम्बना नीलपर्वतो धर्माभावो नीलपर्वतो धर्मवानित्येतादृशज्ञानमपि न संश
 यति वाच्यं तस्मिन्निर्णयत्वे कार्यकाले पर्वतत्वावच्छिन्नधर्मवत्ता निर्णयविशेषकत्वा नीलपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मिता
 वच्छेदकीकृत्यधर्मावप्रकारता तादृशप्रसंगाच्च विहितदृष्टान्तसंशयप्रकारता निरूपितैकविविधता
 यतामि त्वुद्धपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मप्रकारता निरूपिते नीलावच्छिन्नसविशिष्टपर्वतत्वावच्छिन्नधर्मप्रकारता

कल ४

द्या ५

ता ४

य ३

मुच २

वैतल्य मन्थामहे २

त १

यतावि ४ व्या ३

त २

मिता १२२

नो

गम्यादिप्राभासतेनाप्यत्रतथाचिह्न एधानवच्छिन्नसंयोगानिष्ठावच्छेदकतानिरूपिका वहिमावच्छिन्नवहियाप्यप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छेदकतासंघिनसामर्थ्यसहेतुत्वात्प्राप्त्यनंतरमनुमित्यापत्तिरिति निरस्तं संशयस्यविरोधावच्छिन्नसंयोगादिसंसांकित्वेपिशब्दसंयोगावच्छिन्नधर्माधिप्रकारतोर्लितेबाधकाभा नदनन्तरमनुमित्यापत्तिरनुमित्यापत्तौ विरोधसंसांमपीदृशभावेमानाभावाच्चसंशयमात्रेविरोधसंसांमपीदृशभावेविरोधघटितसंसांमवच्छिन्नप्रकारतानिरूपितविशेषतापुनरेककोटि कज्ञानसाधारणप्राभावात्ककोटिज्ञानसाधारणसंसांमविष्टविषयतातिरिक्तत्वेतस्या अनंतपदार्थघटितविरो धनिष्ठायाः कल्पनापेक्ष्यवहियाप्यधर्मनिष्ठप्रकारताप्राप्त्यानापदांघटितविरोधानवच्छिन्नवनिवेश नमपेक्षधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषताप्राप्त्यावप्रकारतानिरूपितत्वनिवेशस्यैवपुनरुक्तत्वात्तत्र त्रौपदार्थितयानुमित्यापत्तैः प्रकृतेपितुत्पत्तिसत्त्वमसद्देहा केचित्तुनिरूपकज्ञाननिरूपि तत्त्वसावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधनधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविष्ठायाविशे

स ४

य ४

राम ०

२१

६

३

निरूपितविशेषता १

च २ वहिमाप्य ५ वं

विशेषता १

१४

वर्तनिक ५
नसः
विशेषता ५

न्य १
प्राप्तातदधर्मप्रकारतावच्छेदकत्वंकारणात्तद्यदकप्रत्यासत्तिः। वहिमाप्यधर्मवाच्यपर्वतद्व्यादिसंश यात्मकज्ञानीयधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतातथाचिद्योनापसंधेनतदीयधर्माभावप्रकारतानिरू पितविशेषताविशिष्टैवेतिनानुपत्तिः निर्णयात्मकज्ञानीयाविशेषताया अपि सावच्छेदककच्छिन्नत्वसंब धेनसंशयात्मकज्ञानीयधर्माभावप्रकारतानिरूपितविशेषताविशिष्टत्वात्तत्तुनिरूपकज्ञाननिरूपक त्वनिवेशः ज्ञानभेदेनविषयताभेदाद्युपासात्रानुपपत्तिः धर्मवन्नवाप्तो नसंधर्मवान्पर्वतद्व्यात्तद्व्या शज्ञानीयधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतासात्त्विकनिरूपकज्ञाननिरूपितत्वसंबंधेनतदीयधर्माभावप्रकारता निरूपितविशेषताविशिष्टत्वात्सावच्छेदकावच्छिन्नत्वनिवनिवेशः अथपुनर्नोलपपर्वतत्वावच्छेदेन धर्माभावंशुभपर्वतत्वा सामानाधिकरण्यावच्छेदेनधर्ममवागाहमानः समूहसंबन्धो बोधस्तद्व्यात्तपर्व तोवहिमानित्यनुमित्यापत्तिः ताज्ञानीयधर्मप्रकारतानिरूपितविशेषतायास्तदीयभावावप्रकार तानिरूपितविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेनतादृशविशिष्टत्वात्तत्रधर्माभावप्रकारता

वहियाप्य ५

१३
५२

तनु २२

२३२

विशेषता १

धर्मिता

५५

५

[illegible]

रही

ਦੁਰੁਸ਼ਿ

मिस्रनु २

५॥६॥आदप्रकारतानीहप्रितविशेषतायी।भिन्नतयनविशेषतं॥५॥

कार २
२४.

मात्री ४

॥०॥

22

विशेष्यतायामपि धर्मत्वात् न च छिन्नप्रकारतानिरूपित १

विष्णुसामिन् १५५

अथ प्रकारानुवृत्तिः । निवेदनं तादृशम् । निवेदनं
१५ अथ स्वार्थे नो भिन्नं पण्यम् ।

३५

५२३

प्रिभलेष्वेव
विज्ञोष्यता

[illegible]

सित्युं २

यानिलानवधि
अ०४

॥

[illegible]

धर्मिता
२३

नामा आशकत्वं च नीलो वैसिर्वतो वह्निमाप्यवानित्यादिसमूहालंबनान्नानीलपर्वतो वह्निमानित्येतादृ
शतुस्मिन्पत्रिगणपत्रविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासन्निकल्पेपिसमूहालंबनानीलपर्वतो वह्नि
मानित्यापत्तिर्न संभवति अवच्छेदकतापर्वोपसधिकरणत्वसंबंधेनानुमितिप्रतितादृशसंबंधेनैव य
एवमशेषैव हेतुतादृशसमूहालंबनज्ञानीपविशेषतावच्छेदकतापविशिष्टपर्वोपसत्ताभावात् त
ज्जम्पानुमिति विशिष्टतावच्छेदकतापविशिष्टपर्वोपसत्ताभावादिति तु विशिष्टस्यानतिकेमात्रे
अथावच्छेदकतापर्वोपसत्तावच्छेदकत्वसंबंधेनानुमितिप्रतितादृशसंबंधेनपणमशेषहेतु
तानीलपर्वतो वह्निमानित्यादानीलत्वपर्वतत्वोभयावच्छेदेन विशेषतावच्छेदकत्वोपपत्तिरिति
नितादृशसंबंधेन तादृशानुमितिस्मितादृशसंबंधेन तथा विधातु मितिस्तादृशोभयत्वस्योत्पत्ते
तच्च न संभवति तादृशोभयत्वस्य तादृशमर्थोपविशेषतावच्छेदकतापर्वोपसधिकरणत्वात् इति
चेत्तत्त्वैवमापाततः एवमपि पर्वतत्वावच्छिन्ननीलावच्छिन्नविशेषकपणमशेषतादृशानुमि

शब्द

स्य

गम

२३

म ३४

३५६

शब्द

त्यापत्तिदुर्वैवा तादृशपणमशीपविशेषतावच्छेदकताप्रापितदुभयावच्छेदेनैवपर्वोपसत्तावत्क
तत्तत्रवच्छेदकतापर्वोपसत्तावच्छिन्नत्वान्नानीलपर्वतो वह्निमानित्यादिज्ञानविशेषतावच्छेदकता
यापिपत्रिकपर्वोपसत्ताप्रतयातादृशप्रकोपसंबद्धादिक एवेत्यादिः ॥ स्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वमित्यत्र
वच्छेदकत्वं निर्वच्छिन्नत्वमाह्यतो न जातिमाभावात्पर्वतो धमवानित्यादिज्ञानानुमित्यापत्तिः
न चैव जातिमान्वह्निमाप्यवान्वेत्ताकारकपणमशीदनुमित्यापत्तिरिति वा अजातिमान्वह्निमाप्यवानि
त्यादिनिर्णीयान्वतो वह्निमानित्याद्यनुमितिवारणायपि निर्वच्छिन्नविशेषतावच्छेदकतासंबंधेनानु
मितित्वावच्छिन्नप्रतितादृशवच्छेदकतासंबंधेनपणमशेषहेतुतायांकल्पनाप्राप्तादृशसंशयकालेपिते
एवापत्तिवारणसंभवान्जातिमान्वह्निमानित्यादौ तु समानविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्ताकार्णिकार
णभावात्तत्कल्पना जातिमान्वह्निमाप्यवानित्यादिनिर्णीयकाले जातिमान्वह्निमानित्यनुदे
यप्रसादतादृशवच्छिन्नज्ञानव्यक्तिर्भेदेन विषयताभेदेन सुगमे निर्णीयतामकज्ञानी विशेषतायाम्

नमस्तु
लति ३

५५

त्याद्यनुमि

य

निर्णय लेन २

24

विषयता -

धर्मिता
१६

व्याप्यप्रकारानिरूपितविशेषतावच्छेदकप्रत्यासत्ताज्ञानत्वेन हेतुता कथं प्रथमदत्तप्रवेशद्वयमावेव महो
नसंबंधव्याप्यधर्माभावान्वयतइत्येतादृशज्ञानीपतदृशपर्वतविशेषतायानासंप्रतिपत्तिपदतपवेर्णात्रिस्तिलस्मिन्
यनीपर्वतविशेषतायास्तदृष्टीतेनसंबंधेनज्ञानानिधुमाभावादिप्रकारानिरूपितपर्वतादिविशेषताविशि
ष्टत्वेपिनक्षतिः तन्नापदत्तप्रवेशकांलोभावाच्चद्विव्याप्यधर्मवांमवतइत्याकारकसमूहान्वयनापधम
प्रकारानिरूपितपर्वतविशेषतायाः स्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वस्वनिरूपकज्ञाननिरूपितत्वोभयसंबंधेनालोकाभावे
प्रकारानिविशिष्टत्वेपिनक्षतिः तादृशविशेषतायांलोकाभावप्रकारानिरूपितविशेषतानिरूपिताभाववि
षयतानिरूपितप्रतियोगिप्रकारावच्छेदकत्वावच्छिन्नप्रकारानिरूपितत्वाभावेनतादृशत्रितपसंबंधेना
लोभावाप्रकारानिरूपितविशेषतावैशिष्ट्याभावात्तज्ञानमेदेन विषयताभावविशिष्टायास्वीपवेद्विव्याप्य
प्रकारानिरूपितविशेषतावच्छेदकत्वेमिचपरमशस्यप्रत्यासत्तिः विशेषताभावाच्चस्वावच्छेदकावच्छेद
त्वास्वनिरूपकाभावविषयतानिरूपितप्रतियोगितासंगविच्छिन्नप्रकारावच्छेदकत्वाभावविच्छिन्नप्र

प्रतियोगितासंसर्गावच्छिन्न ४

कोलो ४

विषयतायाः मेदेतस्व

प्य ५

तानिरूपितत्वोभयसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकोयात्तः वह्निय्याप्यधर्मावमहानसंबन्धिव्याप्यधर्मवान्वतइत्ये
तादृशज्ञानीपपर्वतविशेषतायांचतदीपमहानसविशेषतायाः स्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वाभावात्तवह्निय्याप्यालोकाभा
ववान्वह्निय्याप्यधर्मवांमवतइत्येतादृशज्ञानीपपर्वतविशेषतायांचतदीपालोकाभावप्रकारानिरूपितप
र्वतविशेषतायाश्चामदत्तासत्तात्तादृशोभयसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकस्वाविशेषताभावविशिष्टमे
वसर्वीशेनिश्चयात्मकवैद्विव्याप्यधर्मवान्वतइत्याकारकज्ञानीपविशेषतायां तादृशसंबंधावच्छिन्नत्वाभावा
व्यधिकारणसंबंधावच्छिन्नत्वाभावावेत्यवधेपंचानुशुद्धविशेषतात्ववच्छिन्नप्रतियोगिताकानिवेशपितु
मशकाः वह्निय्याधर्मनिमित्तशयात्मकज्ञानीपविशेषतायांतादृशसंबंधेनसत्तात्विशेषतात्व
प्रसामान्यधर्मावच्छिन्नप्रतियोगिताकविशेषताभावात्तज्ञानीपविशेषतावच्छिन्नत्वाभावेत्वेततो
दृशभावेनिवेशपदेतत्वेचाननुगमइतिविशेषप्रतियोगिताकाभावत्वेनैवतादृशभावोनिवेशनी
यः इत्येवमेशयात्मकज्ञानीपविशेषतायामपितांशज्ञानीयाभावप्रकारानिरूपितत्वाभावात्

लमदतं
तामीयविशे
प्य ५

ता ३

तेशीन ३

स्व ३

ता ३

सत्ता ३

भावी ५

नृपर्वतइत्यादिविशेषतायां ४

धर्मिता
२०

बं१ न३ वस१

नो२

बं१

पौ४

यादित्वादिनातदशेषमपसंधावच्छिन्नाभावादिप्रसंग इति वाच्यं निरूपितत्वं संधावच्छिन्नविदकताप्रति
रूपकीभूतविशेष्यतादृष्टिप्रतिपौ गिताकाभावत्वेतददृष्टाभावां निवेशदु मपत्वाच्छिन्नाभाप्रतिपौ गिता
पांचनिरूपितत्वं सर्वधेनसासां वच्छेदकतया तादृशभावमादायातिप्रसंगाभावात् अथैवमपितद्दानी
परवक्ष्यणदृष्टित्वविशिष्टज्ञाविशेष्यत्वाभावमादायातिप्रसंगो दुर्वा एतादृशप्रतिपौ गितांतिज्ञानसा
प्यवच्छेदकत्वात् नचावच्छेदकताया अस्यासत्पृष्टितातुतज्ञानसप्रतिपौ गितावच्छेदकत्वेनसंभ
वति किन्तु पूर्वक्ष्यणदृष्टित्वनिष्ठावच्छेदकतायामेव निरूपितत्वं घटितसामानाधिकारण्यसंबंधेना
वच्छेदकत्वं न सति न दोष इति वाच्यं पूर्वक्ष्यणदृष्टित्वनिष्ठावच्छेदकताया तादृशसंबंधेन तज्ज्ञानम
वच्छेदकं तज्ज्ञानिष्ठाप्रतिपौ गितावच्छेदकताया वाप्यसंबंधेन त्वेवच्छेदकमित्यत्र विनिगमनो वि
हेता तज्ज्ञानस्यापि तत्रावच्छेदकत्वादिनिचेत्तस्मिन्निष्ठावच्छेदकताया किंचिदुमी वच्छेदकावच्छिन्नाव
च्छेदकत्वा निरूपकत्वस्या निवेशात् तज्ज्ञाननिष्ठा तादृशभावप्रतिपौ गितावच्छेदकताया दृष्टवत्त्वा

कावच्छे१
बं२

ता३

ताम०
१२

म३

लिंगकप३

क१ दशा४१

दृष्टित्वत्वावच्छिन्नावच्छेदकतानिरूपत्वेनाभावामादायातिप्रसंगविहादिति कृतं पक्षवितेन अथ विशेष
तावच्छेदकताप्रत्यासत्तापरमर्शसहेतुत्वागमेत्यल्लिङ्गकानुमितौ व्यभिचारकारणपहेतुतावच्छेदक
मनिवेशधर्मालोकदिगमर्शनीमैकहूपेण हेतुत्वे महानसत्त्वावच्छिन्नविशेषकधर्मादिमत्ताज्ञा
नानुत्पत्त्यापामनुमितौ बहिर्व्याप्यालोकावाप्त्यवतरेतादृशपरमर्शसु व्यभिचारकारणपि अत्र
संबंधादितव्या स्ववगादिपरमर्शजन्यानुमितौ व्यभिचारो दुर्वा तथा हितमते विशेष्यतावच्छे
दकमनिवेशसंपोगसंसाकवहिव्याप्यधर्मवत्तातानोत्रावहिविधेयकानुमितित्वादिकमेव धर्मा
दिपरमर्शजन्यतावच्छेदकवाच्यं तथा च महानसत्त्वावच्छिन्नविशेषकधर्मादिमत्ताज्ञानंतरेत्पत्त्या
पावहिव्याप्यतां न्यवतरेतादृशपरमर्शजन्यपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकानुमितेरपि बहिर्व्या
प्यधर्मवत्ता निगीपावहितोत्पत्तिकानुमितित्वरूपधर्मवत्ताजन्यतापरमर्शजन्यता
वच्छेदकाज्ञानतया विशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्तातदधिकारणभूतपर्वतत्वे च धर्मवत्कारता

संपोगसं
वभावेति

ता

रूपविशेष

धर्मिता-
२८

६५

क ५

शेवा ४

५२

निरूपितविशेषतावच्छेदकत्वरूपकारणात्तावच्छेदकप्रत्यासत्त्याधूमपरमशेषकारणात्तत्वेवमिच्छा-
नचननन्मतेपुरुषान्तरापरसंसागतस्त्रिंशकपरमशेषवहितोत्रासत्तात्त्रिकानुमितौव्यमि-
च्छास्वावच्छेदकत्वरूपकारणात्तावच्छेदकप्रत्यासत्त्याधूमपरमशेषकारणात्तत्वेवमिच्छा-
वेषनुवदेतमेतेऽपिस्वाधूमप्रकारानिरूपितविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नविशेषताकत्वेस्वावच्छि-
तोत्रासत्तात्त्रिकत्वंसंबंधेनज्ञानविशिष्टत्वंतत्तावच्छेदककोमेनिवेशान्धूमवच्छिन्नविशेष-
कसंयोगसंसाधूमपरमशेषवहितोत्रासत्तात्त्रिकत्वंतत्तावच्छिन्नपक्षकान्यसंसाकान्यलि-
गकानुमितौव्यमिच्छास्वावच्छेदकत्वरूपकारणात्तावच्छेदकप्रत्यासत्त्याधूमपरमशेषकारणात्तत्वेवमिच्छा-
तदस्यादिसमहालंबनत्रत्यामहानसंवहिमत्पर्वतोवहिमानित्येतादृशसमहालंबनानुमि-
तेरुदेशितोभयसंबंधेनधूमदिज्ञानविशिष्टाविशेषतावच्छेदकताप्रत्यासत्तापर्वतत्वेपि३
त्यत्रैतत्तद्वधूमप्रकारानिरूपितविशेषतापपरमशेषसत्त्वेनव्यमिच्छास्वादुवात्तात्त्रिकेविशेष-

संयोगावच्छिन्न

तावच्छेदकम्

२८

विशिष्ट

व्यस्त

राम०

अत्रकेविशेष

सा ५

तविशेषताविशिष्टविशेषतानिरूपित
मपरेवध री ५ ता २

नितानुपपत्तिः तादृशानुमितिनिरूपित
पर्वतत्वावच्छिन्न ५

वतच्छेदना-
वतिः ५

शे ४

तत्तन्निरूपकज्ञानावच्छिन्नोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिनिरूपितत्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंब-
धेनवद्विध्यापधमादिप्रकारानिरूपितमवच्छेदकार्पतावच्छेदकप्रत्यासत्तिः तादृशसमहालंबनानु-
मितिनिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताविशिष्टविशिष्टतायादृशधूमप्रकारानिरूपितविशेषता-
रूपकपरमशेषवहितोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिनिरूपितात्त्रिकोपदर्शितसंबंधेनतादृशविशे-
षताविशिष्टात्त्रिकपुमहानसत्तावच्छिन्नविशेषतातादृशविशेषतावच्छेदकावच्छिन्नविशेषताया-
पिस्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वसंबंधेनकालान्तरापपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषकधूमपरमशेषनिरूपि-
तेतादृशविशेषताविशिष्टत्वात्प्रथमदलनिवेशः तादृशसमहालंबनात्मकपरमशेषमहानसत्ता-
वच्छिन्नविशेषतायाः स्वनिरूपकज्ञानावच्छिन्नोत्रासत्तात्त्रिकानुमितिनिरूपितत्वसंबंधेनवैशिष्ट्यस्यता-
दृशसमहालंबनानुमितिनिरूपितविशेषतायासत्तात्त्रिकप्रवेशदत्ताद्वाः अत्रचज्ञानभेदेनवि-
षयताभेदोपगमएवनिस्ताः अन्यथातादृशानुमितिनिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताया-

त ३

नतादृशविशे-
षतावच्छेदका-
वच्छिन्न ४

शे ४

नि ३

धर्मिता १६

स्वा ४

ह्यसमसंबंधेन धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यताविशिष्टापापवर्ततावच्छिन्नविशेष्यतापीतादृशो
 भयसंबंधेन धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यताविशिष्टापापवर्ततावच्छिन्नपक्षकधर्मलिंगकपापमर्श
 जान्यानुमितिविशेष्यतातदभिन्नत्वेनैवार्पितुमशक्यत्वात् अन्यतुसमवायप्रत्यासन्निकल्पेसम
 वाच्यवदितसामानाधिकरण्यवदितोत्तरक्षणोत्पत्तिकत्वोभयसंबंधेन परममर्शवशिष्टाविशेष्यता
 वदेतन्मतेपि धर्मादिप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्ववद्विविधेयतानिरूपितविशेष्यताव
 छेदकत्ववदितसामानाधिकरण्यस्वाभावहितोत्तरक्षणोत्पत्तिकत्वोभयसंबंधेन परममर्शवत्त्वमेव धर्म
 परममर्शजन्यतावच्छेदके निवेश्यते एवं हि व्याप्य धर्मवत्त्वानुसंधानसंबन्धि व्याप्यसमवायवत्तत्वे तादृश
 समूहालंबनजन्यायाः पर्वतत्वमहानसत्त्वोभयपक्षकानुमितेस्तादृशोभयसंबंधेन धर्मपरममर्शवत्त्व
 पितादृशोपरममर्शविशिष्टनिरूपितधिकरणत्वेन पर्वतत्वस्य सामानाधिकरण्यसंबंधेनैकविशिष्टा
 पराधिकरणताप्राप्तसामानाधिकरण्यसंज्ञेविशेष्यतासमादृशसंबंधः प्रविष्टत्वेन संबन्धेनैकविशिष्टा
 यद्विषयव्यापिकरणत्वं तन्नि यतं तौ पूर्ववत्स्य च तादृशसामानाधिकरण्यच दभूत धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्ववद्विविधेयता

व ४

राम ०

१६

स्वीयवर्तिविशेष्यतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदक ५

राम ३

नभे

क ३

मात्रे ४

मृततद्व्यपमर्शानधिकरणत्वात् अतः पर्वतत्वे धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकतासंबन्धेन परममर्श
 सत्त्वैः पिने व्यभिचारः कार्यतावच्छेदकताविशिष्टाधिकरणतावृत्त्यभावप्रतियोगितावच्छेदकधर्मवत्त्वमभिप
 तव्याप्यतापारंभकत्वात् निवेशेन कारणतावच्छेदकनिष्ठस्य तादृशभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वमेव व्यभिचारवत्त्व
 तस्य च प्रकृतोत्पत्त्यादिना दुः ॥ ॥ वस्तुतस्तु स्वाभावितप्रवेष्टाणावृत्तिज्ञानीयधर्मप्रकारतानिरूपिता
 निरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वेनैवोभयसंबन्धेनानुमितित्वावच्छिन्नप्रतिवहिव्याप्यधर्मप्रकारतानिरूपि
 तविशेष्यतावच्छेदकतासंबन्धेन परममर्शहेतुता उपदर्शितसमूहालंबनानुमितिवहिविधेयतानिरूपि
 तविशेष्यतावच्छेदकत्वमप्यतन्मतेपि तादृशोभयसंबन्धेन सत्त्ववदेव वदित पूर्ववृत्तिज्ञानीयधर्म
 मप्रकारतानिरूपितविशेष्यतावच्छेदकत्वाभावादतः पर्वतत्वे धर्मप्रकारतानिरूपितविशेष्यता
 वच्छेदकतासंबन्धेन परममर्शसत्त्वैः पिने व्यभिचारइत्ययमुत्तरस्याकीनः पथाः स्यादतएव यद्व्यताव
 छेदकमेवेन नानाविधामाप्ताप्रदाभावात्तादृशकृश्निवैशान्तरेन परममर्शहेतुतामेव द्रष्टव्यकः

न २

संयोगवदि
संयोगवदि

अ

त ४

वर्तते ननु ४

तुरोपेन ५

धर्मिता २०

जनकता ५ तरं ४

अनुयायिदेसानंधुमाभाववतिपर्वतेधूमप्रकारकमिदंतानंधुमाभावतिमहानसेधूमप्रकारकमित्याका
रकाप्रामाण्यप्रहमावनिवेशप्रसंगेनदेधुमाभाववतिमहानसेधूमप्रकारकंकृत्यप्रामाण्यप्रहदशा
पापवतत्वावच्छिन्नविशेषकधूमप्रमाणशोत्तयाविधानुमित्यनुदयापत्तैः नचपर्वतत्वावच्छिन्ने
पक्षकधुमादिप्राप्त्यर्थेनधुमाभाववतिपर्वतेधूमप्रकारकमित्याद्यांकाप्रामाण्यतांमेव नोत्पद्यतेतादृशाप्रा
प्रामाण्यज्ञानां पर्वतत्वविशिष्टधुमाधभाववतिपर्वतादिनातत्रवाधमुदपातादृशप्रमाणशोत्तयाप्रतिबंध
कत्वादिति तादृशाभावानां वच्छेदककोटिप्रवेशएव नास्तीति वाच्यं पर्वतत्वादिसामानाधिकर
ण्येन धुमाद्यवागहिप्रमाणशोत्तयासामानाधिकरण्येन धुमाद्यवागहिनस्तादृशाप्रामाण्यप्रहस्योत्पा
देबाधकाभावात् अथ वह्न्याप्यधूमवान्यवतइत्यादिपरामर्शदशायां तज्ज्ञानीपक्षप्रकारता
त्सामानाधिकरण्येन धुमाद्यभाववन्महानसविशेष्यतानिरूपितत्वावगाहिभूमत्वसत्त्वपर्व
तत्वावच्छिन्नविशेषकानुमित्यनुत्पादमापादयसि किंवा तादृधूमप्रकारतात्वावच्छेदेन तादृश

कार ४ मा ४
मा ४
म ३
एव ० मा
२०

स ३
व ५
ध २

विशेष्यत्वावगाहिभूमत्वसत्त्वेनाप्यहो वह्न्याप्यधूमवहानसमिति तादृशपरामर्शदशांतज्ज्ञानीपक्षप्र
प्रकारतात्सामानाधिकरण्येन धुमाभाववन्महानसविक्रेष्यतानिरूपितत्वावगाहिभूमत्वप्रहस
पैःपिमहानसत्वावच्छिन्नविशेषकानुमित्यनुत्पाविशेष्यतावच्छेदकावच्छेदेन तादृशविशेष्यतानिरूपि
तत्वप्रकारकप्रहस्येवाभावनिवेशात् नाप्यन्यतज्ज्ञानीपक्षप्रकारतात्वावच्छेदेन तादृशविशेष्यतानिरूप
वच्छेदेन महानसत्वाभिधितधुमाभावविशेष्यतानिरूपितत्वप्रहदशायामिव धुमाभाववन्महानस
विशेष्यतानिरूपितत्वप्रहदशायामपि पर्वतो वह्निसानि ते तादृशानुमित्यनुदस्येष्टत्वात् तथा हि न
चकमतावच्छेदकीभूतप्रकारासमाभावध्विशेष्यतानिरूपितत्वप्रहएवानुमितिनोत्पद्यतेइत्यनुभ
वसिद्धतादृशविशेष्यतानिरूपितत्वमाने चेतयाविधाभाववन्महानसत्वादेरधिकस्याभोनदेव
मानेपतमेवतिवत्तएवमपि विशेष्यतावच्छेदकतामत्यासति कल्पे धुमाभावहृत्तिधूमप्रकारतानि
रूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वधुमाभावध्वद्विधूमप्रकारतानिरूपितमहानसत्वावच्छि

य ५
सत्वे ४
व २

धर्मिणी

२१

क३

याम ५

पशुमर्श

त्रविशेषतात्वादिरूपनानाविधाप्रामाण्यग्रहाभावानामेकत्रनिवेशनीयतावाहियाप्यधूमवान्यवर्तो
 वहियाप्यधूमवन्महानसमित्याद्याकारकसमूहालंबनपरामर्शधूमाभाववद्वृष्ट्याकारतानिरूपित
 महीनसत्त्वावच्छिन्नविशेषतात्वादिरूपप्रामाण्यग्रहसत्त्वेपिवतोवहिसानित्याद्याकारकानुमित्यनुप
 पत्तिः तत्रतादृशानुमितिः सर्वानुभवसिद्धैव न हि एकधर्मावच्छिन्नविशेषतायां प्रकारभाववद्वृत्तिरन्य
 है। न्यधर्मावच्छिन्नविशेषकानुमितिनोत्पद्यते इति कश्चिदस्यैति अत्र केचित्त्रप्रामाण्यग्रहाभा
 वस्य प्रामाण्यमप्यत्र कतावच्छेदकत्वोपायमवाप्येदोषः तदेवेन किं उपपन्नत्वावच्छिन्नविशेषकधूम
 लोकावच्छिन्नमितित्वावच्छिन्नप्रतिधूमाभाववद्वृत्तिरूपप्रकारतानिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताक
 त्वप्रकारकग्रहत्वाभावत्वेन तस्यैव हेतुतोपेयते न चाप्रामाण्यग्रहाभावस्य प्रसत्तावच्छेदकमेदे
 न हेतुत्वस्यैव पुष्टमहेन कारणत्वात् न केत्यनामुचितमिति चाच्यते यासति तयो विशेषण
 प्रमाणविशेषभावे विनिगमना विरहेण प्रसत्तावच्छेदकसमसंख्यकारणभवानोद्गुणप्र
 स्य च कल्पनं प्रपेक्ष्य प्रसत्तावच्छेदकमेदेनाप्रामाण्यग्रहाभावे विच्छिन्नमस्यैव हेतुत्वं २

राम ०
२१

तौयाधूमप्रकारतानिरूपित २

हियाप्य

५४

७५

सांतिप्रसत्तावच्छेदकमेदेनाप्रामाण्यग्रहाभावानोद्गुणकल्पनापावोचितत्वादित्याहुः परेतुस्वीयधूमाभा
 ववद्वृत्तिप्रकारतानिरूपितविशेषतावच्छिन्नविशेषतातानिरूपितवच्छिन्ननिष्ठावच्छेदकतानि
 रूपितवच्छेदकतासंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकाशमात्रप्रहमावविशिष्टप्रामर्शत्वेन हेतुत्वोपाया
 नानुपत्तिः धूमाभावप्रकारतानिरूपितमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेषतायां धूमाभाववद्वृत्त्यग्रहस्यापि
 तादृशसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकाशमात्रप्रहमावविशिष्टप्रामर्शस्य पर्वतत्वे सत्त्वात् अभाववै
 शिष्ट्यपचप्रामर्शविशेषतावच्छिन्नविशेषतावच्छेदकत्वघटितसामानाधिकरणसंबंध
 न च धूमप्रकारतानिरूपितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेषताधूमाभाववद्वृत्तिरित्यप्रामाण्यग्रहश
 यामपि पर्वतो वहियाप्यधूमवन्महानसंचवहियाप्यधूमवदित्याकारकसमूहालंबनपरामर्श
 त्ववतो वहिसानित्यनुमित्यापत्तिर्महानसत्त्वात्तर्भावेनाप्रामाण्यग्रहाभावविशिष्टप्रामर्शस्य विशे
 षतावच्छेदकत्वसंघेन पर्वतत्वे सत्त्वादिति चेत्तादृशप्रामर्शस्य महानसत्त्वात्तर्भावेनाप्रामाण्य

मा ४ निरूपित

महानसत्त्वात्तर्भावेनाप्रामाण्य

लोबधेदेन

पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां सत्त्वादिनिर्वाचयन् विमलताविशेष्यचित्तसंबन्धावच्छिन्नाभावनिवेशे यत्र धूमप्रकारादिरूपतः ३

धर्मिता ०
२३

ष ४
त्यनुमि ५

या ३

हिमानित्यनुमित्यनुदयापत्तिरतो प्रथमदल प्रवेशः न च विशेषणताविशेष्यनिवेशेनैवोपनौगुता प्रथमदल
प्रवेशो निरर्थकः उपदर्शिता प्रामाण्यज्ञानोपमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यता इति विशेष्यता च विशेषणता वि
शेषणमहानसत्त्वावच्छिन्नविशेष्यतायामेव सत्त्वात्तद्विदितत्रितपसंबन्धावच्छिन्नप्रतियोगिता कलादभावस्य
पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेन यत्किंचिद्विशेष्यतामात्रविषयो कृत्यतद्रूपसावच्छेदकत्वावगाही अ
प्रामाण्यप्रहोजातस्तत्र पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्तरे विशेषणतावदितसंबन्धावच्छिन्नतादृशज्ञानोप
विशेष्यताभावसत्त्वात्तत्पर्वतो वहिमानित्यापत्तिः एव अहितापदला प्रवेशे आलोक प्रका
रानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतात्वेव छेदेन धूमाभाववद्वित्त्वावगाहिज्ञानोपपर्वतत्वावच्छिन्न
विशेष्यता अपि प्रथमचरमसंबन्धाभ्यां वहिवाप्य धूमप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतायां
सत्त्वात्तादृशज्ञानकाले वहिवा धूमवान्पर्वत इत्येतादृशपरमशोदनुमित्यनुदयापत्तिरहितापदल राम ० प
प्रवेशः चरमदला प्रवेशे धूमप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदेनोवगाहिज्ञानो २३

विशेष ५

राम ० प

लो ५
लोकाभाववद्विति

त २

पपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यता इति विशेष्यताया अपि आद्योपसंबन्धेन धूमप्रकारतानिह पितपर्वतत्वावच्छिन्नवि
शेष्यतायां सत्त्वात्तादृशज्ञानकाले उपदर्शितपरमशोदनुमित्यनुदयापत्तिरहितापदल प्रवेशे नमसत्रिवेशनमस्येति
विज्ञानत्रयस्यैव सत्त्वमूहनाय सुधीमिः अत्रवद्वित्त्वं उपदर्शितविशेष्यतावच्छेदकता प्रत्यासत्तानुमितिपरम
शयोः कार्यकारणभावः कल्पते उत विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तावा विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तिश्च
कार्यस्य पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिह पितविधेयतावच्छेदकत्वा कारणस्य च पर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यता
निह पितधूमादिप्रकारतानिह पितव्याप्तिनिष्ठवच्छेदकतानिह पितनिह पितत्वसंसाधिवच्छिन्ना
वच्छेदकतावच्छेदकत्वं विशेष्यतावच्छेदकसिप्रत्यासत्तिक त्वे विशेष्यतावच्छेदकमेदेनैव
नात्येपि विधेयतावच्छेदकमेदेनैव कार्यकारणभेदाभावात्तल्लाघवं विशेष्यतावच्छेदकविधेयताव
च्छेदकविधेयतावच्छेदकयोर्नाधिकभावोः सर्वत्रैव दुष्पारिक्लेशः न च विनिगमना विनिगमना विनिग
मनाविरहा दुष्प्रत्यासत्ताकारणभावः सरसीकारणी पदतिवाच्यं तथा सति विशेष्यताव

विधेयतावच्छेदकप्रत्यासत्ति

धर्मिता ०

२४

सत्या ३

प्या ४

र

स्य

छेदकविधेयतावच्छेदकभेदेनकार्यकारणभावस्यावश्यकतया लाघवानवकाशेनात्मनिष्ठप्रसासने
 वोचितं न च विधेयतावच्छेदकं विशिष्टतावच्छेदकानिष्ठप्रसास्यविशेष्यतावच्छेदकं च विशिष्टानिवेशैव
 विधेयतावच्छेदक निष्ठप्रसास्यकार्यकारणभावकल्प्यते अतो न तभेदेनकारणतावा दुल्यमिति वाच्यं
 यासति वहिष्याप्यधमवद्व्यं आलोकव्याप्यवतत्वायाकारकसमूहालंबुनप गमर्शाद्व्यत्वं धर्मिता
 वच्छेदकीकृत्यालोकतावेच्छित्तसपर्वतत्वं धर्मितावच्छेदकीकृत्यसमूहित्वावच्छिन्नसंस्थानुमिति
 प्रसास्यद्व्यत्त्वपर्वतत्वं पोरुपदर्शितविशेष्यतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्यालोकतावेच्छित्तवहिवि
 धेयतावच्छेदकवृत्तिप्रत्यासत्त्यापगमर्शसत्तातथा चैकतरनिष्ठप्रत्यासत्ताविशिष्ट्यापनिवेशाया
 वश्यकएव अथ विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तिकल्पेपिसाध्यतावच्छेदकपठितव्यापि विधेयता
 याः प्रत्यासत्तिकोणे निवेशितत्वेन तत्र साध्यतावच्छेदकस्य निविष्टतया लाघवानवकाशः न च त
 दृशहेतु निष्ठप्रकारानिरूपितसामानाधिकरण्यनिष्ठावच्छेदकतानिरूपितत्वनिरूपितसंसा

अ २

वृद्धि ५

लघु ५

गम ०

२४

तावच्छेदक १

वच्छिन्नावच्छेदकं तत्पसंभवावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्त्यासाध्यतावच्छेदकमनिवेशैव हेतुत्वकल्पनं संभव
 नितारुशावच्छेदकत्वे च हेतुसमानाधिकरणात्पताभावप्रतिपोगितानवच्छेदकत्ववच्छिन्ननिवेश
 नोपमतो न व्यापकत्वानवगाहितानादनुमित्यापत्तिरिति वाच्यं तथा सति हेतुसमानाधिकरणात्पताभा
 वप्रतिपोगितानवच्छेदकजातिमत्समानाधिकरणहेतुमानित्यादित्यादिपरमर्शाद्विमानित्यनुमित्याप
 त्तेः न चोपादर्शितेत्याव दीतएवृत्तित्वादिघटितवहिवत्त्वादिघटकीभूतभेदनिष्ठावच्छेदक ताप
 र्णने निवेशपतदवच्छेदकतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्त्यैव हेतुत्वकल्पनीयमतो नोपदर्शितानुपपत्तिः हेतुमा
 नाधिकरणभावप्रतिपोगितानवच्छेदकवृत्तित्वादिघटितवहिवत्त्वादिघटकीभूतभेदनिष्ठावच्छेदक ताप
 कात्सकलवहिवृत्तित्वाद्यनवगादिनोऽपि सानाद्विमानित्याद्यनुमित्यापत्तिरिष्टे वेति च एव सत्यपि
 हेतुसमानाधिकरणाभावप्रतिपोगितानवच्छेदकवहिवत्त्ववत्समानाधिकरणवानित्यायाकारका
 त्सामानाधिकरणनिरूपकतावच्छेदकमुद्रमास्वरूपतो वहित्वानवगादिनः परमर्शात्स्वरूप

तु

वा ३

धर्मिता
२१

सावच्छिन्नं

व२

तोवर्तिविधेयतावच्छेदकीकृत्वातुमित्यापत्तेः नचेष्टापत्तिः ततश्चिन्तित्ववद्वानित्याकारो कायावबानुमि
 तेह्युतेः अत्राद्याकेवलतत्कारानुमितिविलोपप्रसंगादिति चेन्नलाघवात्साध्यमित्यवच्छिन्नत्वरूपव्याप्ति
 तानसंबहेतुत्वमुपपत्तेनतुआपकसमानाधिकरणज्ञानसम्बन्धनिर्वहन्निविष्टेपतावच्छेदकत्वप्रत्या
 सत्तानुमितेप्रतिप्रतिपक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतानिरूपितायाः भावत्वावच्छिन्नवच्छेदकताइत्ये
 वीत्यासाध्याभावनिष्ठावच्छेदकतापक्षनिवेश्यतपद्विज्ञावच्छेदकतानिरूपितनिर्वहन्निवावच्छे
 दकत्वप्रत्यासत्तापरामर्शहेतुत्वकल्पनपैवोपदर्शितानुपपत्तिनिराकरणसमवायं तथाचडुर्वाह
 वोपदर्शितविनिगमनाविरहः अत्रेदमाभाति वृद्धिमाप्यत्वाच्छिन्नाभावकत्वत्वेननिश्चयता
 नुरोधेसाध्याभाववच्छेदकस्यावेश्यनिश्चयीपतयाविधेयतावच्छेदकनिष्टप्रत्यासन्निकल्पेला
 घवानुवकाशः नचवृद्धिमाप्यत्वाच्छिन्नाभावप्रकारकत्वेननिवेश्यतेकिन्तुआप्यसंशय
 इनुमितिवारणायजनकतावच्छेदकप्रत्यासन्नियरकीभूतहेतुप्रकारतायासावच्छेदका

वे२

२२

प्रकार

स्य०

२५

य

ताप

त५३

वच्छिन्नत्वस्वनिरूपितज्ञाननिरूपितत्वोभयसंबन्धेनपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यतानिरूपिताभावविषयतानि
 रूपितप्रतियोगिप्रकारताविशिष्टत्वेनिवेश्यमतोनानुपपत्तिरीतिवाच्यं वृद्धिमाप्यत्वेनपरार्थान्तरप्रतियो
 गिप्रकारतावच्छेदकविधयातेनरूपेणवावास्तववृद्धिमाप्यत्वंपक्षविशेष्यतानिरूपितप्रकारतावच्छेदक
 विधयात्रवगाहमानात्संशयादनुमित्यात्तिः तत्रपक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतायासादृशप्र
 तियोगिप्रकारतावच्छेदकावच्छिन्नत्वविरहात् अत्रासावच्छेदकावच्छिन्नत्वस्वनिष्पन्नज्ञाननिरूपकता
 अनिरूपितत्वोभयसंबन्धेनपक्षविशेष्यनिरूपिताभावविषयतानिरूपिताहेतुप्रकारतानिरूपितव्या
 प्तिप्रकारतानिरूपितसाध्यप्रकारताविशिष्टायापक्षविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतानिरूपि
 तव्यापिप्रकारतानिरूपितसाध्यप्रकारतावच्छेदकत्वप्रत्यासत्तासंशयहेतुत्वात्तानुपपत्तिः
 नचेवमपिबहिःश्रवणनीलधर्मवान्बहिःश्रवणधर्मकान्यवतदस्याकारकपरामर्शदनुमि
 तिसपत्न्यभावविशेष्यतानिरूपितहेतुप्रकारतायावृद्धिमाप्यत्वंतदतिरेक

माभाव

स२

स५

स२

धर्मिणा

वृत्तिः २२६

य ५

धर्मनवच्छिन्नत्वनिवेशनीयमिति साध्यात्तच्छेदकं कर्तव्यं तन्निरूपितविशेष्यतानिरूपितत्वमप्यसं
 वधेन धर्मत्वात्प्रकाराविशिष्टपुनरन्यत्वं सतादेशहेतुकप्रवेशात् १ प्रकारानिरूपितव्यापि
 प्रकाराणां निवेशेनैवोक्तज्ञानीमतादृशव्यापिप्रकारताया उक्तसंबंधेन नीलप्रकाराविशिष्टत्वात्तादृशता
 नास्तु विमोक्षपुपपत्तेः वह्न्याप्यधर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकसंशयवारणाय धर्मत्वात्पुनरिति त्वस्य प्रकार
 तायां निवेश इति चेत् एवं सति शुद्ध धर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकवह्न्याप्यधर्मवत्तासंशयादनुमित्याप
 त्तिः तादृशज्ञानीमतादृशविषयतामा उपदर्शितो भयसंबंधेनाभावे प्रकाराकारानिरूपितव्यापिप्रका
 रानिरूपितसाध्यप्रकाराविशिष्टत्वाभावात्तद्वर्णा यशुद्ध धर्मत्वावच्छिन्नाभावप्रकारानिरूपि
 तपसतावच्छेदकावच्छिन्नविशेष्यताकान्यत्वं सकारणतावच्छेदककोटौ निवेशो रववि
 शेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासन्निकल्पापेक्षया विशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासन्निकल्पेन निरूपक
 ज्ञाननिरूपितत्वावच्छेदकावच्छिन्नत्वोभयसंबंधेन वह्न्याप्यत्वातिरेकं यद्धर्मत्वातिरेकतः २३

२४

२५

तायां २

त्वावच्छिन्नाभावः २

निरूपः ६

नि ४३

धर्मवच्छिन्नप्रतिमोपि प्रकारानिरूपिताभावप्रकारानिरूपिताभावप्रकारानिरूपितावप्रकारानिरूपित
 विशेष्यताविशिष्टत्वं तन्निवेशवह्न्याप्यधर्मत्वावच्छिन्नाभावकोटिकसंशयानां शक्यवार
 णतया धर्मत्वावच्छिन्नाभावप्रकारकसंशयान्यत्वं स्पष्टयानिवेशः वस्तुतो वह्न्याप्यत्वावच्छिन्नभावव
 द्द्वित्रित्वप्रकारानिरूपितवह्न्याप्यत्वावच्छिन्नप्रकारानिवेशः तावस्ततो वह्न्याप्यत्वा
 वच्छिन्नभाववद्वित्रित्वप्रकारानिरूपितवह्न्याप्यत्वावच्छिन्नप्रकारानिरूपितम
 वेनेतो वच्छिन्नविशेष्यकताप्राप्ता एव हाभां गानां सामानाधिकार्यसंबंधावच्छिन्नप्रति
 योगिताकानां परमशदेतजावच्छेदककोटिप्रवेशेन प्रस्थितं विधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्तावि
 धेयतावच्छेदकप्रत्यासत्तवच्छिन्नप्रति योगिताकतदभावानां विधेयतावच्छेदकनिरूपितसामान्य
 धिकारणसंबन्धे हेतुतावच्छेदकविधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्ता हेतुत्वानसंभवति तादृशाप्रा
 प्ता एव ज्ञाने विधेयतावच्छेदकविषयता यो द्वै विधात् एकविधविषयतायाः प्रति योगितावच्छे

२६

धर्मिता
२७
वाहुल्य
ल्ये ५

की २ यता ९ त्व ५ ६२ व २

आ ४

दकसंबंधत्वादिरेन्यविधविषयावहिविषयतात्वादिनानिवेशस्यावश्यकत्वात् अन्यथा लोकव्याप्यत्वा
वच्छिन्नप्रकारानिह पितवहिव्याप्यत्वावच्छिन्नभाववद्विपर्वतत्वावच्छिन्नविशेष्यताकत्वादिज्ञानकाले
ऽनुमित्युपपादनासंभवात्तेनहूपेतविशेष्यतावच्छेदकभेदेनविधेयतावच्छेदकभेदेनकार्यकारण
भावप्रसंगादिधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यातद्वाराण्यनिष्फलत्वात्तादृशाप्रामाण्यप्रहाभावानांमनिष्ठप्र
त्यासन्निकस्यपिपसतावच्छेदकविधेयतावच्छेदकभेदमभेदेनहेतुताप्रपुक्तगौरवपादतइतिप्रायु
क्तविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठसंबंधावच्छिन्नप्रतिपोगिताकतदभावस्यविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्या
सत्यानुमितिहेतुत्वकल्पनमेवोचितमितिइत्यंचपामर्शस्यापिविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्या
हेतुत्वमुपपन्नताविधेयतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यातथासातेसामग्राव्याप्तौविशेष्यतावच्छेदक
तासंबंधनानुमित्याद्यादिकायास्तादृशाप्रामाण्यप्रहाभावघटितसामग्र्यैककालीनत्वसंबंध
मात्रेणैवविशेष्यतावच्छेदकनिष्ठप्रत्यासत्याफलजनकीभूतपामर्शघटितसामग्र्यनिवेशनी

द्वं ४
नं ५
सत्या
राम ०
२३

ये १

ज्या १

स्तदभाव २

पुला १

६

पतपावहिव्यावच्छिन्नाभाववद्विपर्वतत्वावच्छिन्नप्रकारानिह पितवहिव्याप्यत्वावच्छिन्नविशेष्य
ताकत्वादिहपाप्रामाण्यप्रहादृशायामपिइत्यदिवृत्तेसैककालीनत्वसंबंधेनवहिव्याप्यत्वावच्छिन्नविशेष्य
तावच्छेदकभेदेनविधेयतावच्छेदकतासंबंधेनवहिव्यावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदक
निष्ठप्रत्यासत्याहेतुत्वेनैकसंबंधधेनपतावच्छेदकतासंबंधेनवहिव्यावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदक
निष्ठप्रत्यासत्याहेतुत्वेनैकसंबंधधेनकार्यकारणतावच्छेदकताप्रत्यासत्यापुलोत्पाद
स्वीपकाराणतावच्छेदकसंबंधेनैकाधिकारणपत्रपौरैवविशेष्यतावच्छेदकताप्रत्यासत्यापुलोत्पाद
प्रयोजकीभूतासमिप्रीघटकतयानोपदर्शितस्थलेपर्वतत्वेविशेष्यतावच्छेदकतासंबंधेनाप्रामाण्य
प्रमाभावासत्वेउक्तसामग्र्यैवामावात्अस्तुवाविनिगमनाविरहाडुमयप्रत्यासत्येवहेतुह
तुहेतुमहावः एवमप्यात्मनिष्ठप्रत्यासत्यालाघवमह्यसमेवतथाहिआत्मनिष्ठप्रत्यासन्निकल्पेवि
धेयतावच्छेदकप्रसतावच्छेदकनिवेशावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदकनिवेशेवहिव्यावच्छिन्नविशेष्यतावच्छेदक

स्वी ५

योरेकत्र १ निरुत्पापेभया २

उमित्यापतिः तत्रा ४

धर्मिता०

२२

नहेउते ३

कले ५

का ३

अतिज्ञान
ली वच्छिन्नं

निवेदिशेषतावच्छेदकानिष्टप्रत्यासत्तापि प्रतिबंधकत्वं न संभवति इति नोक्तोपपत्तिरिति चेत् एवमपि अन्यत्र
 कुकेच्छायां आत्मनिष्ठप्रतिबंधकत्वं स्वीकारणीयं सतो ननु गतेच्छाया उन्नेजकत्वस्य विष्पकत्वात् तत्कानो नानु
 मितौ तथा विवेकानां तद्व्यतिरेकत्वात् कालीनपदार्थात् तदपि विनिगमनविहेतुत्वात् न चोन्नेज
 कत्वमतेपि पदार्थान्नरस्ये त्रेजकत्वमदायतयेति वाच्यं तत्कालीनवायुसंयोगादि ह्यप्यदायतयेति एषां
 मुतेजसां मानाधिकारसंधावच्छिन्नप्रतिपोगिताकतदभावस्यैवान्तरालिकेच्छायां निवेशनीयतया
 लिंगकेच्छायां ननु गते तत्र लिंगकेच्छाभेदविशेषो लाघवस्यैव विनिगमकत्वात् विवेचितं चेदमधि
 कम्पसताविचारोऽस्मिन्निति इदमत्रावधेयं असुसिद्धादीनामात्मनिष्ठप्रत्यासत्तापुण्य
 शस्यहेतुत्वे बाधाभावश्चाहितमते तत्पुरुषीपत्वादिकं विषयात् तद्विनिवेशसामान्यतः पर्वतादि
 त्रिविषयतासंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रतीतिवापुर्वतित्वादि विषयतया ज्ञानत्वेन पर्वतत्वेन हेतु
 ताकल्पते तथा च पर्वतित्वादिज्ञानसहकृतपरमशरीरसामग्रीबलात् न पर्वतविशेषतावच्छेदकता

निवेदिशेषता

ली २

य ३

प ४

त ३

राम ०

त ३ १. पठितसाम्ये व पर्वतो वदुमानि स्यात्कारका नुमिते २ ति निर्वीहिता. एवं व पर्वतो वदुमानि स्ये
 १. तादृशसिद्धिकाले पर्वतानसहकृतं ५

ले ५

दि

संबंधेनानुमित्यापत्तिः संभवति तादृशसामग्रीतथाविधसिद्धभावं विना कुत्रापि फलाजननात् तादृशसाम
 ग्रीत्यासौ तथाविधसिद्धभावस्यापि निवेशात् नापि द्रव्यत्वादिज्ञानघटितसामग्रीबलात् द्रव्यत्वज्ञानस्य
 प्रयत्नपार्षत्वेऽसत्वेन तादृशसामग्रीवत्सत्वात् न च विशेषणो वच्छेदकमेवेतत्पर्वतत्वज्ञापर्वतत्वज्ञानम
 धिकं निवेशकारणताकल्पने विशेष्यतावच्छेदकता प्रत्यासन्निकल्पे लाघवात् ननु वकाशात् आत्मनिष्ठप्रत्यास
 त्तिकल्पनमुचितमिति वाच्यं आत्मनिष्ठप्रत्यासन्निकल्पे साध्या साधनतत्संबंधादिभेदभिन्नपरमशरीरे
 तु ज्ञायां विशेष्यतावच्छेदकनिवेशात् तदपेक्षया पसतावच्छेदकमेनाधिकारणतायाः परमशरीरस्य विशेष्यता
 वच्छेदकनिष्ठप्रत्याकारणताया कल्पने चाधिकार्यातिस्फुटत्वादित्यलंपल्लविनेन केचित्तु परमशरीरस्य प्रत्या
 सन्निसादात्म्यकाकार्यतावच्छेदकप्रत्यासत्तिः सामानाधिकार्येण न च सामानाधिकार्यप्रत्यासत्ता
 नुमितेरात्मरूपप्रदार्थान्तरात् तत्र तादृशसामग्रीसंबंधेन परमशरीरसत्वाद्यभिचारइति वाच्यं परमशरी
 रइति सामानाधिकार्यसंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं परमशरीरसत्वाद्यभिचारइति वाच्यं परमशरी

ला ४

दीना ३

पि ४

दे ५

कारणता
च ४ क ४

धर्मिना ३०

मर्शवृत्तिमानाधिकरणसंबंधेनानुमितित्वावच्छिन्नं प्रपञ्चतादिनाहेतुताकल्पेनेवमिचाएनवकाशात् न
चैवंकालान्तरिपक्षमपरमर्शदोसमानाधिकरणसंबंधेनापनुमित्युत्पत्तेः न च वायवहित सर्वसुतोतादात्म्य
प्रत्यासत्तापरमर्शसत्तेनवमिचारइतिवाच्यकालान्तरिपक्षमपरमर्शदोकारणतावच्छेदकसं
धेनैवैशिकविशेषणतामिहेतुतावच्छिन्नं प्रपञ्चतादिनाहेतुताकल्पेनेवमिचाएनवकाशात् एवंचाप्यलिगाका
नुमितारविमिचाएनवकाशेनावच्छिन्नोत्पत्तेर्वाच्यतावच्छेदककोटौनिवेशतइतिसप्रवापप्र
त्तासत्तिकल्पपेक्षामहालाघवं एवं च समवायप्रत्यासत्तिकल्पेवह्मिचाप्यधूमवात्सर्वतविषयक
संसर्गप्राप्त्युत्तमंशयामेतादीनामेकत्रकारणतावच्छेदककोटौनिवेशनायातपाविशेषणविशेष
धर्मावशिष्टनिमित्तमनाविहेतुकारणभावबाहुल्यसंशयान्नतेतुतेषामेकत्रनिवेशः किन्तुप्र
त्येकैतेहोवच्छेदेनानैवकारणताः कस्यनइतिल्याघुवंभवमतेप्रत्येकरूपवच्छेदेनाहेतुत्वक
ल्पनसंभवतितथासतिवह्मिचाप्यधूमवात्सर्वतविषयकसंशयस्य संशयान्नघटादिज्ञानसत्तेरानं

शा ४
२५
यथावेति
२३
राम ० न ना २
३०

न्य २ ५१

रा २

वह्मिचाधूमवात्सर्वतविषयकसंस्कारसघटादिज्ञानसत्तेकारणतावच्छेदकावच्छिन्नसैवात्मनिष्ठप्र
त्तासत्तिसत्तेनतत्रसमवायेनानुमित्यापत्तेः मन्मतेचकारतावच्छेदकीभूततादात्म्यप्रत्यासत्तातादृशका
लावच्छेदकावच्छिन्नानामेकत्रासत्तेवापत्यभावात्प्रत्येककारणताकल्पनेनकिंचिद्वाधुकमिच्छयै
नोन्मतेएततेकस्यपरमर्शसत्तेपरमर्शसत्तेऽत्यन्तनिषिद्धभावादिवलात्समवायेनानुमित्यापत्तिः
तादानीं सिद्धभावादिवहितसामवायसंबंधेनानुमित्युत्पादकसामग्राः पुरुषान्तरिपक्षमर्शपिस्तत्ता
वृत्तिचैत्रविषयमनिवेशसामानाधिकरणसंबंधेनतदात्मीयानुमितिप्रतिपत्तिश्चाधेयतासंबंधेनतदात्मत्वे
नहेतुताकल्पेतेएवंसमवायासंबंधेनासत्तदात्मीयानुमितिप्रतिपत्तितादात्म्यप्रत्यासत्तातत्रदात्मत्वेनहेतु
ताकल्पेतेएवंचतादात्म्यप्रत्यासत्तातदात्मसहकृतसामग्र्येवसमवायेनानुमित्युत्पादप्रयोगिकातादृ
शसामग्राप्राप्तौआधेयत्वप्रत्यासत्तातत्रदात्मसहकृतपरमर्शरूपायाः सामानाधिकरणप्रत्यासत्तानु
मितिजनिकंपासामग्राअपेकालीनत्वसंबंधेनैवैशिष्ट्यनिवेशनीपएवंचपुरुषान्तरिपक्षमर्शदशाया

ति २

धर्मिता

३१

॥ १६४

त ५

तदनी ४

म ३

५१

परमर्शस्तत्त्वैः तन्निर्गतत्वात् सहकृतसिद्धिभावादिवरितसामग्रीवत्तात्समवायेनानुमित्युपादनीयात् तत्संभ
वतितत्सहकारिणः सामानाधिकरण्येनानुमित्युपादकीभूतत्वात् तद्वद्वरितसामग्र्यास्तदानीं कुत्राप्यसत्त्वात्
हिपुरुषान्तरैर्मपरासर्शतादृशसामग्रीवत्तेतत्राधेयतायातदात्मनोऽसंभवात् एवं च तन्निर्दिष्टभावादिस
त्वे सिद्धांस्तद्वत्समवेतपरमर्शसामानाधिकरण्यप्रत्यासत्तां अनुमित्युपादकीभूतसिद्धिविरहादिघटितसाम
ग्र्याश्च न्यायमेषतदानीं सत्त्वादिति निरस्तं तद्वत्तापसमर्शसामानाधिकरण्यसंबन्धेनानुमित्युपादप्रयोजकी
भूतत्वात् सहकृतपरमर्शात्मकसामग्रीव्यामौ समवायेनानुमित्युपादकं कर्तृत्वात् सहकृतसिद्धिभावादिरु
पसामग्र्याश्च निवेशात् तादृशसामग्र्यां स्थाप्यभावात् न हि तादृशसामग्रीतदानीं मां तन्निवर्तते तत्र तादृशत्वेन
तदानीं भावात् तन्निर्दिष्टसिद्धिपत्वादिति नैवमाधेयतायात् प्रत्यासत्तिभ्यां तद्वत्त्वेनापि न
नानहितुत्वं कल्पनाधिक्यादेतन्मते गौरवमिति वाच्यं समवायप्रसक्तिकल्पे विषयभेदेन लिङ्गादिभे
देन मित्रास्तु परमर्शहेतुतासुरकीपद्विशितविनिगमनाविरहेण न नकार्यकारणभावाधिक्यादिपक्षेण

त २

न्या ३

२५

श ४

त ३

राम ०

३१

कुत्राप्यसत्त्वेनापत्य ४

स्या २

न्या ४

त ४

गौरवात् १

धर्मिता

३२

आत्मव्यक्तिभेदोपदर्शितकारणता कल्पनस्यैवोचितत्वादित्याहुः इति धर्मितावच्छेदकप्रत्यासत्तिरहंसा
इति उक्तं कात्यायनीयसंस्कृतस्य

राम ०

३१

महेश्वरप्रियं कृतं ॥ २ ॥

सित १ व ११